

ЖИТТЯ і СЛОВО

МІСЯЧНИК.

Адреса Редакції і Адміністрації: Дрогобич, вул. Солоний Ставок, ч. 21.

Адреса для поштових посилок: Drohobycz, skrzynka pocztowa 6.

Адреса для грошових і розрахункових переказів: Adm. „ŻYTIA i SŁOWO“
Drohobycz, konto rozrachunkowe nr. 3.

ЗМІСТ.

1. Диктатура брехні, 2. Пролетаризація села, 3. Стефаник і Стахів, 4. Сталінізм у дзеркалі преси, 5. Похід трупів, 6. Злочини Сталіна, 7. Конгрес класових профспілок в українській справі, 8. 1937/1938.

Диктатура брехні.

(Сталінізм у світлі марксівської критики).

Реакційні епохи взагалі, а в числі їх і наша теперішня, мають ту прикмету, що не тільки розкладають і ослаблюють робітничу класу ізолюючи (відділяючи) від неї авангард, але й обнижують загальний ідеологічний рівень робітничого руху, відкидаючи політичну думку далеко взад, до давно вже перейдених етапів. У таких умовах завдання людей, що хотіли б і на дальше зберегти за собою право на назву робітничого авангарду, полягало б передусім на тому, щоб не дати пірвати себе загальній повені, встояти і згодом почати, хочби й поволі плавбу проти течії. Коли несприятливе співвідношення сил довело до того, що їм не вдалося вдержати здобутих колись політичних позицій, то завданням тих усіх, що зараховують себе до робітничого авангарду, є перетривати і вдержатись за всяку ціну на своїх ідеологічних позиціях. Саме в тих позиціях заключається весь так дорого окуплений досвід минулого. Дрібниці, що той чи інший назве це „сектанством“, По суті це один із найкращих способів вийти ціло зі загальної руїни єдиний підготовний засіб до нового скоку вперед у хвилю нового історичного припливу.

Більші політичні поразки завжди викликають переоцінку. Вона йде в двох напрямках. З одного боку збагачена в досвід поразок думка дійсного авангарду, обороняючи зубами свою стару політичну думку, намагається виховувати на ній нові кадри до нових змагань. З другого боку, перелякана поразкою думка принагідних попутників, ріжних за-скорузлих теоретиків і ділетантів, починає відразу валити авторитет старої робітничої традиції, кидається шукати „нового слова“ і понадає хто зна куди.

Можна б навести прикладів ідеологічної реакції без ліку. Вона приймає найчастіше форму прострації (упадку сил). Ціла теперішня література II і III Інтернаціоналу складається з такого роду прикладів. Ніде натяку навіть на марксівську аналізу ситуації, ніодної поважнішої спроби пояснити причини поразок, ніодного свіжого слова про майбутнє. Вистане кілька стрічок із Гільфердінга, щоб почути запах могили. Про т. зв. „теоретиків“ Комінтерну взагалі й говорити не варто. Прославлений Дімітров, — банальний і глупий як дрібний камарина в пиварні. Але одні й другі не відрікаються „марксизму“. Ім вигідніше простипувати його.

Але загляньмо на хвилю до творів нових „реформаторів“ марксизму. Бувший австрійський комуніст, Віллі Шлям написав з приводу московських процесів книжку під цікавим наголовком „Диктатура брехні“. Критика сталінських фальшувань, брехні, штучних підборів, цинізму, як також і ціла психологічна механіка „добровільних признань“ підсудних виведена в книжці прекрасно. Але Шлям не вдоволяється ще тим. Він намагається створити нову теорію соціалізму, що на його думку, забезпечувала б на майбутнє від усяких поразок і фальшувань. Шлям безперечно талановитий журналіст, але не теоретик і до того як видно, взагалі слабо обізнаний з історією розвитку соціалізму. В погоні за „новим відкриттям“ і не счувся, як скочив далеко взад до старого, бо аж у часи домарксівського соціалізму і до того ще соціалізму у тодішній його німецькій, отже зовсім відсталій і розлізлій формі. Шлям відкидає взагалі діалектику, клясову боротьбу й інші основні принципи марксизму. Перебудувати суспільний лад збирається він зацеплюючи людству певні „вічні“ правди моралі й етики.

Збагнути психологічний механізм цілої оцеї ідейної реакції Шляма не дуже трудно. Шлям і подібні до нього „новатори“ деякий час брали участь у політичному руху, що присягався на клясову боротьбу, відкликавався до матеріялістичної діалектики. В Австрії й Німеччині цей рух Шлямів і комп. закінчився катастрофою. І вони роблять висновок: ось до чого довела клясова боротьба і діалектика!... геть з ними, давайте щось „нове“ хочби і в формі погризених міллю метафізичних абсолютів. І дійсно Шлям у погоні за „новим“ вигребав тільки старі, викинені життям на смітник ганчірки і вимахуючи ними протиставляв їх не лише сталінізмові, але й марксизмові.

Звісно, що справа з „відкриттям“ Шляма не така то дуже й важна і ми спинились над нею тільки тому, що вона повчальна. Завдяки своїй примітивності править вона, мовби за спільний знаменник усіх інших форм реакції.

Як відгукнулась на критику Шляма марксівська критика? Відгуків на неї було багато. Думаємо, що для зах. укр. читача варто буде навести хоч найповажніші з них.

Одно з основних питань, що його порушують ці критики у звязку

з книжкою Шляма в взаїмне відношення марксизму і сталінізму. Критики ці підкреслюють, що післявоєнний марксизм знайшов свій природний вислів у теорії й практиці більшовизму 1917 р. Цього факту „не викреслить з історії ніяка сила“.

Але тому, що листопадова революція на даній стадії довела до тріумфу бюрократії, з її системою гніту, грабунки і фальсифікації, до тріумфу „диктатури брехні“—як мітко відмітив Шлям—то багато формалістичних і поверховних умів починає утотожнювати сталінізм не тільки з більшовизмом, але й з марксизмом взагалі.

Скільки правди є в тому, що сталінізм являється законним продуктом більшовизму, як про те запевняє нас сам Сталін, як твердить ціла світова реакція, як думають нарешті меншовики, анархісти і т.п.? Вони говорять звичайно: листопадова революція не могла не довести до диктатури бюрократії. Сталінізм є продовженням, а рівночасно банкрутством ленінізму...

На думку критиків помилка міркування починається від мовчаливого утотожнювання більшовизму, листопадової революції і Радянського Союзу. Історичний процес, що виріс із боротьби ворожих сил, тут упрощено і підтягнуто під еволюцію більшовизму; на ділі ж більшовизм по суті є тільки політичною течією, тісно звязаною з робітничою класою але не рівнозначною навіть із нею. А крім роб. класи в СРСР існує понад сто мільйонів селян, різні національності! Створена більшовиками держава відзеркалює не тільки думку і волю більшовизму, але й культурний рівень країни, соціальний склад населення, натиск варварського минулого і світового імперіялізму. Представляти процес виродження рад. держави, як еволюцію лише більшовизму, значить-як завважує один із критиків—ігнорувати соціальну дійсність задля одного вилученого з цілоти елемента.

Дальші думки критиків є не менш цікаві. Як бистро вони підмічують, сам більшовизм, у всякому разі, ніколи себе не утотожнював із листопадовою революцією, ні з виросою з неї радянською державою. Більшовизм розглядав себе, як один із чинників історії, як чинник свідомий, важний, але нерішальний. Коли більшовики йшли на уступки владницьким тенденціям селян, установляли строгі правила вступу в партію, робили чистки, забороняли інші партії, вводили НЕП, давали підприємства в концесії або заключали дипломатичні договори з імперіялістичними урядами, то робили все висновок з того основного факту, ясного для них теоретично від самого початку, а саме, що завоювання влади, яке б воно не було важне саме по собі, все таки не робить їх повновласним хазяїном історичного процесу. Заволодівши державою партія очевидно дістає змогу впливати на розвій суспільности, але зате й сама вона стає на позиції, де на неї натискають інші елементи. Ударі ворожих для неї сил можуть відкинути її від влади, а при зятяжних темпах розвитку може вона навіть удержуючись при владі, переродитись зовсім. Цієї таме діалектики історичних процесів не розумі-

ють ті, що в загниванні сталінської бюрократії намагаються обвинувачувати не тільки більшовизм у його первісних формах, але й марксизм. Очевидно, що сталінізм „виріс“ із більшовизму, але виріс він не логічно, а діалектично. Виріс він не шляхом революційного потвердження, а шляхом термідоріанського заперечування. А це—як підкреслює марксістська критика—зовсім не одно й те саме.

Чи більшовикам потрібно було ждати аж на московські процеси, щоб вони усвідомили собі можливість переродження їх власної партії? Ні, з тим фактом рахувались давно і таку можливість передбачували. При тій нагоді один із критиків пригадує один дуже цікавий епізод, що мав місце в березні 1922 р. на XI. зїзді російської комуністичної партії. На цьому зїзді Ленін на пропозицію „піддержки“, що її устами проф. Устрялова запропонувала була більшовикам рос. ліберальна буржуазія за введення НЕП-у, відповів:

—Устрялов каже: „я за піддержкою рад влади в Росії, тому що вона вступила на шлях, що по ньому скотиться до звичайної буржуазної влади... „Такі речі, про які гозорить Устрялов, можливі, треба собі сказати просто. Історія знає переродження різних родів. Покладатись на стійкість, вірність і інші гарні душевні прикмети, це справа в політиці зовсім несерйозна. Гарні душевні прикмети бувають у невеликого числа людей, а історичний вислід рішають велетенські маси, які якщо певне число людей не підходить до них, деколи з тим певним числом людей поводяться не дуже чемно. Буває, що один нарід завоює другий—говорить даліше Ленін—це дуже просте і всім зрозуміле. Але що буває з культурою цих народів? Тут уже не так просто. Коли нарід—завойовник культурніший від побідженого народу, то він накидає йому свою культуру, а коли навпаки, то буває так, що побіджений накидає свою культуру завойовникові.

Отже, як бачимо, ще в 1922. р. Ленін здавав собі ясно справу з того, що не лише радянська держава може зійти зо свого соціалістичного шляху, але й більшовицька партія може при несприятливих історичних умовах розгубити свій більшовизм.

З розуміння такої небезпеки виходила саме опозиція, що сформувалась у Рад. Союзі вже в 1923 р. Реєструючи з дня на день симптоми переродження, вона змагала до стримання наближаючогося термідору і збереження здобутків з 1917 р. Одначе цей суб'єктивний чинник показався за слабкий. Маси—так стверджує—марксістська критика—що рішають вислід боротьби, втомилися тяжкими життєвими умовами і надто довгим вичікуванням на світову революцію. Маси впали на дусі—бюрократія взяла верх. Вона присмирила пролетарський авангард, потоптала ногами марксизм, спроституувала більшовицьку партію. Сталінізм побідив, ліва опозиція зірвала з радянською бюрократією і її Комінтерном.

Правда, в формальному сенсі сталінізм вийшов із більшовизму.

Московська бюрократія навіть ще сьогодні зве себе більшовицькою партією, себто користується старою бандеролею, вигідною для неї в обманованні мас. Але ця партія за останніх 15 літ переродилась радикальніше, ніж соц.-демократія за пів століття. Теперішні „чистки“ провели поміж більшовизмом і сталінізмом не то що кригаву лінію, а цілу ріку крові. Фізичне винищення всего старого покоління більшовиків, у значній частині середнього покоління, що вийшло з громадянської війни, та тієї частини молоді, що поважно прийняла старі традиції, — вказують ясно не тільки на політичну, але просто таку на фізичну невмістимість і нерівнозначність сталінізму й більшовизму.

Виводити сталінізм із більшовизму або з марксизму, це те саме, що в ширшому сенсі виводити контрреволюцію з революції. Логічно це просто: сталінізм із більшовизму, фашизм із марксизму, реакція з революції, одним словом антитеза з тези. Але глибше і привильне думання без діалектики неможливе.

Дальше звертають критики увагу на відношення сталінізму до питання теорії. Одною з найважливіших рис більшовизму було строге ставлення до питань доктрини. Двадцятьшість томів Ленінових писань остануть на все зразком високої теоретичної добросовісності. Без тієї основної своєї прикмети, керований ним рух не сновив би був ніколи своєї історичної ролі. Цілковиту протилежність до того становить грубий, неграмотний і назкрізь емпіричний сталінізм.

Американський соціаліст Лістон Оак, що вернувся недавно тому з Іспанії, пише: „По суті сталінці тепер найкарніші ревізіоністи Маркса і Леніна, — Бернштайн не посмів був і на половину піти так далеко, як Сталін у ревізії Маркса“. І це правда. Треба одначе додати, що перед Бернштайном дійсно стояли в цей час теоретичні потреби і він намагався встановити рівновагу поміж реформістичною практикою і теорією тодішньої с. д. А сталінська бюрократія не тільки що не мав нічого спільного з марксизмом, але вона чужа взагалі якій би то не було доктрині чи системі. Її „ідеологія“ проникнута назкрізь поліцейським суб'єктивізмом, її практика емпіризмом нагоно насилля. Вже в силу суті своїх інтересів каста сталінських узурпаторів ворожа всякій теорії. Сталін ревідує Маркса і Леніна не пером теоретиків, а мавзепом і чобітьми ГПУ. Цілковитим інакше ставиться до теорії сучасна марксістська думка. Вона вносить у марксизм аналіз імперіалістичної епохи, як епохи війн і суспільних катаклізмів, далше аналізу буржуазної демократії в епоху паразитарного капіталізму, аналізу ролі партії, робітничих рад і профспілок у нашій епосі. Вносить у марксизм теорію форм робітничої держави, переходної економіки, фашизму і бонапартизму епохи капіталістичного упадку, а нарешті аналізу умови переродження самої більшовицької партії і радянської держави.

Збагачений у ці великі досвіди марксизм, стався тепер ще певнішою зброєю в руках робітничої кляси, ніж був до того часу. Іде про

те — такий є висновок марксівської критики — щоб цю зброю винесли робітничі класа непритупленою через теперішню епоху реакції.

Як бачимо, книжка Шляма викликала велику дискусію, що без сумніву причинилась до в'яснення найважливіших проблем теперішнього робітничого руху.

Сподівмось, що в дальших числах зможемо познайомити наших читачів із думками інших теоретиків марксизму.

Пролетаризація села.

В деяких польських часописах появилися довші або коротші замітки про відносини на селі. Причиною того були серпневі події у Закарпатській Галичині. Про малоземельних селян згадує і комунікат прем'єра Славоу-Складковського. Проурядовий „Кур'єр Поранни“ з 27. VIII. ц.р. пише:

„Факт, що шляхоцький табір Польщі не передав досі селянинові землі, але вперто держить її в своїх руках і спільно з хапчивим табором капіталу старається, поки ще час, виексплуатувати, лишаючи викривлений з добробуту натовп людей судорогам горячкових привидів і мрій про повстання, має рішачче значіння для сьогоднішніх днів у тому краю“.

А числа говорять таке: 64·7% усіх рільних господарств у Польщі має до 5 га землі і посідає тільки 14·9% загальної поверхні. Зате є 0·6% господарств, що мають понад 100 га, а посідають 44·8% усієї засівної поверхні. На 6 поміщиків-дідичів припадає 647 сільських господарів. А тих 6 поміщиків посідає тільки землі, скільки 1941 селянських господарств. Числа відносяться до стану з 1931. року. (Mały Rocznik Statystyczny 1937 г.)

Земельна справа на галицько—волинських землях представляється багато гірше. Та вернім до чисел: Господарства до 5 га творять тут 79·3% числа всіх господарств і мають тільки 22% всієї землі. Поміщицьких господарств є 0·3%, а мають 46·3% землі, або іншими словами: на 3-ох дідичів є 793 господарств сільської бідноти, а один дідич має стільки землі скільки 2.458 сільських „господарів“. (Инж. Евген Храпливий. Сільське господарств. галицько-волинських земель. Львів 1936). Числа ті відносяться до 1921. року, а від того часу ситуація на українській селі значно погіршилася через приріст населення. Голод на землю посилювався. Колиж порівнаємо відповідні числа, то побачимо, що нужди й голод на землю і в нас куди більший, як на польському селі. А тим часом спрваджується ще колоністів, замість розparcelювати землю між місцеве українське населення.

А як реагує селянин на ті відносини?

„Його цілю є просто ліквідація конкуруючої великої власності: примусове усунення із гри дотеперішніх гнобителів, котрим селянська пам'ять від соток літ вірно і докладно нотує роблені кривди. Селянин на своїй кривді навчився недовіря і скритої, їдовитої ненависти до всього, що вважається „панським“. Це „панське“ він бачить обтяжене частиною добра приналежного йому, його кривдою, — воно є йому вкрадене. Селянин, просто знає, що „панська“ земля, безумовно йому належиться.“ („Kuryer Poranny“ з 27. VIII. 1937“).

В останньому часі видав Інститут Суспільного Господарства книжку „Суспільна структура польського села“. На підставі дослідів, які поробив Інститут С. Г. виходить, що в господарствах до 5 га припадає землі на одну особу від 0.1 до 0.5 га, підчас коли нормою є звичайно 2 га. На самостійне господарство потрібно найменше 7.4 га. А в нас майже 80% господарств має менше, як 5 га. Пересічний збір карлового господарства виносить 350 kg. Отже 1 kg жита чи пшениці денно на все: на харч, одіж, обув, податки й ще на засів.

Недоїдання! Це значить з покоління в покоління помножуване в щораз більшому напняттю з'убожіння організму, це побільшувана млявість і лінивість, це фізична (й моральна — Ред.) хирлявість — говорить у передмові. Але є частинний вихід із так тяжкої ситуації. І.С.Г. стверджує, що земельна реформа, яка обняла б парцеляцією маєтки понад 50 га, заспокоїть на 60% голод на землі, а з ним і звичайний голод хліба.

Стахів . . . і Стефанік.

У ч. 12. „Снопа“, літ. додатку до „Гром. Голосу“, вмістив велику статтю др. Матвій Стахів п. н. „Стефанік у громадянському житті“. Стаття, як усі радикальні писання, скерована проти робітничого руху і Рад. України. Повно тут таких фраз, як „платні комуністичні агітатори“, „розсилені тисячами безплатно на показ часописи“, „удавана українізація“, тощо. Очевидно пан Стахів був і в далеко від таких гріхів і певно не бере редакційної пенсії. А в час, коли „Одна єдина“ УСРП поборювала радянофільство, непорочний Матвій Стахів — (як це відкрив бувший сельробівець, а теперішній фронтовик Палієва, Ст. Волинець) — ходив до радянського конзуляту на ікру (гл. Батьківщина ч. 31. і 34. з р. 1936.), При чім тут „гурерай?“

Отже — якщо брати на віру слова Стахова — Стефанік не погоджувався вміщати своїх писань у радянофільських „Нових Шляхах“, бо це було б „гурерай“ (курєвство). На жаль не можна про ці речі довідатись просто з джерела, тобто у редактора „Нових Шляхів“ Антона Крушельницького, бо він закінчив свою кар'єру в сталінському царстві; але є люди з його оточення, що лишилися у Львові і що памятають і знають прилюдні розмови Стефаніка з Крушельницьким, в яких Стефанік кілька разів обіцяв друкувати свої твори в „Нових Шляхах“. Що не додержав обіцянки, це вже не річ ідеологічних застережень, а просто Стефаніківської вдачі (гл. про це в книжці М. Рудницького „Від Мирного до Хвильового“). Нам відомо напр., що Стефанік у розмові з Василем Бобинським у колишній Центральній Каварні в 1928. р. обіцяв йому дати новелю до „Вікон“, мовляв він завжди волів бути з молодими. Думаємо, що мало хто повірить у цю „гурерай“, що її за днім числом причіпив Стефаніку Матвій Стахів. Здається, що спосіб думання Стефаніка був далекий від способу думання Стахова.

А що до „удаваної“ українізації, то вже краще було б мовчати Матвієві Стахову, бо жертви Скрипника і других тодішніх керівників УСРР показують цілком виразно, чи українізація була вдавана чи справжня.

Сталінізм у дзеркалі преси.

(Пресові відгуки на 20-ті роковини жовтневої революції).

Львівська „Сhwila“ ч. 491 під заг. „Трагічна доля основників Рад. Союзу“ подає.

1. Політбюро. З д. 7. XI. 1917. 1. Ленін—помер. 2. Троцький вигнаний. 3. Зіновєв—розстріляний. 4. Каменєв — розстріляний, 5. Сокольніков — засуджений на 10 літ тюрми. 6. Бубнов—усунений. 7. Сталін—диктатор.

2. Президія Конгресу Рад з 7. XI. 1917.

1. Ленін—помер. 2. Троцький—на вигнанні. 3. Зіновєв—розстріляний. 4. Каменєв—розстріляний. 5. Риков—арештований. 6. Ноїн—покінчив самогубством. 7. Муралов—розстріляний. 8. Склянський—усунений від праці помер. 9. Рязанов—помер у тюрмі.

* * *

„Тан“ у передовиці, посвяченій 20-літтю большевицької революції, пише: „Що святкує рад. уряд? Роковини комунізму? Алеж комунізм давно перемінився в Рад Союзі в пустий звук. Захоплення влади означеною групою осіб? Алеж тієї групи нема, її члени почасти розстріляні, почасти сидять у тюрмах. Ліквідацію царського деспотизму? Алеж його місце зайняв новий деспотизм, ще тяжчий і більш кривавий. Розрив із минулим? Алеж у шкільних підручниках знову появилися похвали історії святої Руси. Визволення робітничої кляси? Алеж у Рад Союзі працюючі позбавлені всяких прав. Ні, свято організоване не для прославлення режиму, а для звеличання одної людини—Сталіна.

* * *

II. Мілюкоз у статті „Підсумки“ пише: „Треба ж було вкінці, щонебудь дати народові, що про нього забули. Каліф об'явив себе Гарун-аль-Рашідом, нагороджував баб усміхами й обіцяв дати народові „щасливе життя“, небагатенько хліба предметів першої потреби. Добрий Каліф скасував аборти, оголосив толеранцію, наділив селян коровами і курками, дав їм город у „вічне посідання“, одягнув армію в гарні однострої, вернув салдатам офіцерів і козакам червоні лямпаси. В той сам час узявся розвінчувати старих марксистів, оброслих салом „партійних сатрапів“ і „шкідників“ у всіх ділянках правління. „Клясову боротьбу“ він об'явив закінченою а „соціалізм“—здійсненим до решти. Це було дуже зручно, щоб більш не говорити ні про те, ні про друге в країні без соціалізму і з новими клясами. Страх війни дав оправдану притоку розправитись по дорозі і з кличем „аж до відділення“: сепаратисти різних народів заплатили за свої пориви розстрілом і на сцену поставлено нову, хоч дуже стару тему. Патріотизм „батьківщини трудящих“ прийняв за краску колишнього всеросійського націоналізму, освітленого при цьому забуттю досі російською історією.

* * *

„Із старої гвардії“, пише „Nowy Dziennik“, що разом із Леніном, дня 7 листопада 1917. видала відозву „До всіх!“, відозву, що оголосила повстання робітничої держави і взивала робітників цілого світу до наслідування російських робітників, всіх знищено цілковито. Остався з неї тільки один Сталін. Один „справедливий“ на цілу генерацію старих більшовиків.

Але інквізиція московських процесів має свою вимову. Сталін не тільки фізично знищив стару гвардію Леніна, але, відобрав їм теж революційну честь.

* * *

Ширше аналізують ситуацію в СРСР мілюковські „Посл. Новости“, Вони пи-

шуть: „Все змінилось у Рад Союзі. Спочатку трудно навіть уявити собі всю глибину змін, що зайшли.

Нова ситуація вимагав й нової ідеології. Певний розрив сталінського режиму з жовтневою революцією підготовлюваний спершу потиху, щоб закінчитись розпратою з тими, хто оставався живим представником Жовтня, — настільки глибокий і важкий, що його треба було оправдати окремою, коли хочете „пореволюційною“ ідеологією, яка, незалежно від зовнішніх формул і фраз, по суті, проголошує: революція скінчена, революція була конечним, але прикрим періодом нищення, що мусів скорше чи пізніше скінчитись, а на його місце прийшло будівництво.

Книжка Ліона Фойхтвангера „Москва 1937“ саме й тим цікава, що дає першу спробу такої нової ідеології. Спроба ця заслуговує на тим більшу увагу, що стрінула вона повне одобрення Москви, інакше кажучи, самого Сталіна.

Є люди, пише Фойхтвангер, що їх історичною місією є нищити. Це великі революціонери. Є другі — це організатори і будівничі. До перших належить Троцький. Представником других є Сталін. Революціонери, здебільшого яскраві й блискучі одиці але державного таланту вони не мають. Будівничі звичайно сірі, дуже часто примітивні люди, але в них є ясність і вміння будувати.

Троцький вроджений літератор. У своїй автобіографії він говорить: „Гарно написана книга, що в ній є нові думки, гарне перо, що ним можна передати другому власні думки завжди були й будуть для мене найціннішими й найправдивішими продуктами культури“.

Звісно, конфлікт між Сталіном і Троцьким оснований на ідейних розбіжностях. У найосновніших точках Фойхтвангер говорить про те дуже багато, але ті розходження між Сталіном і Троцьким освітлює також цілком інакше.

Чи можливий соціалізм в одній країні? Це капітальна, головна точка спору між Троцьким і Сталіном. Сталін уважає, що можливий. Але в поясненні Фойхтвангера (і це потвердив Сталін у розмові з ним), соціалістичне будівництво в одній країні відкидає ідею світової революції. Таке соціалістичне будівництво приймає національні форми й йде разом із охороною національних інтересів усіх народів, що заселяють СРСР.

„Абсолютний інтернаціоналізм“ Троцького, що його Фойхтвангер називає „впертою прихильністю до марксівської науки“, йде в розріз із національним будівництвом Сталіна.

Яке ж обличчя „будівничого“ на думку Фойхтвангера? В перші роки революції Сталін не осліплював нікого, а оставався в тіні поруч блискучого й поривистого Троцького. Троцький знаменитий промовець може бути, найбільший між сучасниками.

Ще в 1924. р. Сталін прийшов до висновку, що збудування соціалізму в одній країні можливе до здійснення.

Ненавидить Сталін Троцького як людину? Звісно, ненавидить. Ці яуди розходяться не тільки в поглядах. І як характери, вони — повна протилежність. Рідко можна знайти більший контраст як між промовцем, літератором Троцьким і мовчавим, похмурим Сталіном...

Троцькісти давно вже називають Сталіна „ліквідатором революції“. Але вперше прихильний Радянщині автор Фойхтвангер не тільки ставить це Сталінові в заслугу, але й національне будівництво Сталіна протиставить світовій революції.

Чоловий публіцист ППС К. Чапінський пише в пепесівському часописі „Światło“ таке про події в Радянському Союзі: Коли берете до рук рад. пресу, читаете вічно про „троцькістів“. Троцькісти туг, троцькісти там, завідують фабриками і колгоспами, стоять на чолі комсомолу, керують справами по окремих „республіках“. Сталін zorganizував велетенську нагінку на тих „троцькістів“. Їх викидають, їх ліквідують, їх розстрілюють масово.

Чи дійсно є аж так багато справжніх троцькістів у СРСР? Нічого подібного. Справжніх троцькістів у Рад Союзі є дуже мало. До троцькістів зачисляє стalinська бюрократія всіх невдоволених.

Трохи інакше є закордоном, в Комінтерні. Там останніми часами бачимо деякий рух. Невдоволені з останніх змін у Комінтерні (тактика народніх фронтів тощо) утворюють різні троцьківські групи. Помічаємо це особливо в Іспанії, Франції, Америці. Зарисовується вже майбутній IV-тий Інтернаціонал, що відбув свою першу конференцію. Останні процеси в Рад Союзі прискіпили дещо роботу троцькістів. Однак коли застановимось над еволюцією троцькізму на Заході, мусимо дивуватись, що по VII. Конгресі Комінтерну троцьківський рух такий слабкий. Але це легко можна пояснити: 1. Троцький далеко, 2. грошей нема. 3. Сталін має в своєму розпорядженні можливість очаровувати маси фірмою СРСР.

* * *

Критичні уваги троцькістів і їх оцінка, що її вони дають подіям у Рад Союзі, мають великий вплив на те, як європейське суспільство глядить на сталінський режим. Візьмим напр. першу книжку Жіда „Поворот“ тут б'є в очі подібність поглядів Жіда до оцінок Троцького — напр. про наростання нової панівної верстви в Рад Союзі.

Література? Література троцькізму є розмірно невелика. Передусім капітальна книжка Троцького „Зраджена революція“ і книжка Сержа (правдиве прізвище Кибальчич) п. н. „Доля одної революції“. До того треба додати постанови IV Інтернаціоналу, різні статті Троцького в „Бюлетені Опозиції“ (рос.) і тд.

Перейдім отже до ідеології. Передусім чим є Рад Союз для троцькістів? Для правовірних сталінців є це країна соціалізму. Ще не комунізму вправді, але вже соціалізму. С. Р. С. Р. — кажуть сталінці, це безкласове суспільство.

Отже ні! говорить Троцький, це блеф і неправда. Мірою є дві обставини: 1) меншання розтяжності (скалі) заробітків, 2) меншання ролі держави. А як є в СРСР? Отже в СРСР діється навпаки: 1) розтяжність заробітків зросла, 2) зросла роля державної влади. Іншими словами не може бути мови про ніякий соціалізм. Навпаки, країна віддалюється від соціалізму. Про безкласове суспільство шкода й говорити.

Отже чим є на правду СРСР? Річ найважніша: твориться там нова панівна верства: можна сказати — нова буржуазія. Троцькісти називають її — сталінська бюрократія. Творять її вищі урядовці, офіцери, діячі радянського господарства ітд. Сталін і його політика — це по суті вислів психіки і потреб тієї впливової бюрократії. Чим є новий сталінський патріотичний курс? Чим є привернення ступенів і ордерів в армії? Чим нова шкільна політика? Чим журба про родину? Саме це політика нової верстви, сталінської бюрократії. Є загроза, що вона станеться новою буржуазією.

Чи таким чином сталінський режим пригадує фашизм? Деколи, каже Троцький, нагадує. Сталінізм, це явище „симетричне до фашизму“. Подібних ознак є багато. Але різниця є основна, говорять тези, ухвалені на конференції IV. Інтернаціоналу, — тому що фашизм є обороною капіталістів, а в СРСР приватний капіталізм знищено, капіталістів вивласнено.

Отже вертаючись до головної думки — в СРСР нема ні соціалізму ні диктатури пролетаріату. Всім керує сталінська бюрократія, що перемінюється ступенями в нову буржуазію. Небезпека для дальшої долі революції велика. Гляньмо на нову конституцію, що її так вихвалюють сталінці: створено її саме для потреб сталінської бюрократії. А процеси проти „троцькістів“? Є це саме оборона сталінської бюрократії і її вождя перед тими, що на правду хочуть продовжувати російську революцію, вести боротьбу в міжнародьому розмірі в імя соціалізму.

Якщо так, — то як протиділати тому цілому процесові? Як зломити диктату

ру Сталіна і його бюрократії? Як рятувати догасаючу революцію? Отже спосіб є тільки один, — рішуче заявляє Троцький: нова революція. Сталін і його бюрократія чейже не віддадуть добровільно влади, треба її відібрати силою.

Однак троцькісти застерігають (напр. у постановах конференції IV. Інтернаціоналу), що індивідуального терору беззастережно не признають і що всякі підозріння у терорі є видумкою Сталіна і його приятелів.

Те саме, що в СРСР, бачимо в Комінтерні, кажуть троцькісти. Комітери наводяться в руках Сталіна і його бюрократії. Отже служить не інтересам міжнародної революції, але сталінським інтересам. Звідсіля відречення від міжнародної революції, звідсіля ступнево організована угода з буржуазією, звідсіля клич „народних фронтів“. Чейже великі московські процеси — додає у своїй брошурі син Троцького, Седов — то ніщо інше, як саме заява перед світовою буржуазією, що СРСР дійсно переходить свій Термідор (добу „викінчування революції“) і є „гідний до співпраці“ з іншими буржуазними державами.

* * *

Такі й подібні голоси преси можна б наводити у безконечність, але вже з наведених читач виробить собі думку, що діється в СРСР, що таке сталінська бюрократія і до чого вона прямує.

Похід трупів.

З моттом із Карлейля, густо перетикана вченими словами (homo homini lupus, auto dafe макіявелізм, детермінізм) і прізвищами Романа Ролянда (!), Кюрі Складковської (!), Гегеля появилася у ч. 3. „Селянської Літературної Сторінки“ при голубівських „Селянських Вістях“ вступна стаття про похід трупів. Рівнем своїм ця стаття відбиває помітно від решти матеріялу цієї сторінки, що видно навіть по перекручених прізвищах, яких редакція не зуміла виправити.

З думками статті можна б уповні погодитись, колиб не одно „але“. Автор протиставить культурі фашизму—культуру пацифістично-демократичної Європи і працюючим масам вказує „реальний шлях демократії“, шлях „вільної гри сил“, а не „шлях тоталістичного каганця“.

Ми хотіли б спитати автора: яку демократію поручає він працюючим масам? Може ту сталінську, политу кровю зліквідованих комуністів, ворогів такої демократії? Нам здається, що культура фашизму, що її автор характеризує, як культуру „іумової палки, надкантонської чи надмадритської бомби“ цілком не ріжниться від демократичної культури сталінських процесів і езекуцій, культури вождівської інквізиції і геніяльного снобізму. Ми проти „культури“ Гітлера, проти „культури“ Муссоліні, але й проти „культури“ Сталіна.

Автор правильно підмітив „нову матеріяльну поволоку“, що в неї одягнувся журнал фашистівської культури „Напередодні“ і правильно сумнівається в неспроможність Б. Кравцева очарувати селян і робітників візією Осьмомисла. Але автор, якщо хоче придержуватись „об'єктивності“, „згідності з життєвою дійсністю“, мусить ствердити теж „нову матеріяльну поволоку“ в отім ніби демократизмі, що його пропові-

дує і потвердити наш сумнів щодо того, чи може ним очарувати робітників і селян.

Стаття підписана ініціалами С. Т. Ми знали також одного С. Т. що колись дуже обстоював гасло об'єктивності, принайменше в теорії, але який відносно демократії був дуже далекий від неї, проповідуючи тоді диктатуру пролетаріату... Щож, різними розвоєвими шляхами ходять люди; але від міркувань автора статті „Похід трунів“ таки заносить якимсь молодим божевіллям...

Злочини Сталіна.

(Нова книжка Л. Троцького).

В центральнім органі ППС. „Robotnik“ №. 369. появилася стаття К. Чапінського під таким наголовком. Містимо її майже без змін. „По французьки вийшла велика книжка Троцького п. н. „Злочини Сталіна“. Має, здається, уже в найближчих днях появилися по польськи. Є це якби дальший тяг попередньої праці „Зражена Революція“. Велика та книжка не в одноціла. Є опрацьовані різні теми з різних часів—від побуту Троцького в Норвегії аж до процесу Тухачевського. Переважаюча частина є присвячена голосним процесам | Зіновєва й Каменєва, Радека й Пятакова і т. д.

Діагноза, поставлена Троцьким, є знана. В СРСР витворилась нова верства—сталінської бюрократії. А Сталін є її провідником і рівночасно знаряддям Комінтерн є, річ ясна, контрреволюційним знаряддям тої бюрократії. Тільки нова революція може усунити Сталіна разом з його бюрократією. Очевидно, в СРСР нема жадного соціалізму, але всуспільнені знаряддя праці можуть стати підвалиною для Соціалізму—о скільки нова революція знищить сталінську бюрократію.

То основне становище бачимо також у обговорюваній книжці. Лють проти Сталіна є величезна. Троцький називає його „Каїном“ (дослівно) й „Цезарем Борджія“. Але застерігається, що не керується зовсім заздрістю або ненавистю ніколи, каже, я не ставив його (Сталіна) досить високо, щоби міг його ненавидіти (ст. 113). Автор дуже старанно аналізує особу Сталіна й причини обняття ним диктатури в СРСР. Перед революцією і підчас революції (1917 р.) Сталін не відігравав більшої ролі. Зачав висуватися щойно по 1921. р., в добі НЕП-у, бо творилася бюрократія і зачала тягнути за собою Сталіна. Підчас хвороби і по смерті Леніна претенденти до влади, як Зіновєв і Каменєв, з іронією дивилися на Сталіна який зовсім їм не видавався небезпечний. Однак Сталін поступенно все висувався наперід. Бо має сильний характер, а такі властивості як хитрість, перфідія, здібність використовувати низькі інстинкти є у нім дуже сильно розвинені. „Сталін як одна цілість є пересічний“—пише Троцький. Не має творчої уяви, не має дару передбачування, не має здібности до узагальнювання. Тому також не передбачив куди його запровадить боротьба з „Троцькізмом“. І тому покрив своїм революційним авторитетом „Темідорянську“ (контрреволюційну) бюрократію, що стреміла до влади. Влада Сталіна є збудована на брехні, на фальшах — каже Троцький.

Знаменна річ, що та характеристика дуже пригадує іншу, — яку дав б. комуніст Гільбо в своїй останній французькій книжці „Ленін не був комуністом“ (ст. 110) Гільбо протиставить щирому і глибокому революціонеру Ленінові—Сталіна. Схильний тип, залюблений у особистій владі й лизунствах. Сталін не має ані критичного почуття, ані тверезости, ані простодушности Леніна. Вимагає, щоби йому каджену—найбільш пересадні титули стали обовязкові. . .

женої польщини, замість творити умовини гармонійного співжиття двох народів, ще більше загострюють дотеперішні взаємини. Польсько-українська боротьба не лежить у інтересі робітничої класи й тому ця класа найрішучіше її осуджує“.

Клясові профспілки, що стоять під впливом ППС, обеднують і презентують більшість організованої робітничої Кляси Польщі. І тоді, коли всякі „З'єднання“, „Комітети порозумевавче“, „звійонські резервістувф“ і т. п. розпочали на ново неперебірчиву нагінку й скаженіцькування на все, що українське, коли Грабські, Ромери й інші шовіністи скликають віча, на яких вимагають здавлення всего українського зорганізованого життя—голос протесту, піднесений робітничою клясою Польщі став надзвичайно важний. Національна гризня не лежала ніколи і не лежить у інтересі ніякої робітничої класи. Вона навпаки була все і є в інтересі реакції і вимірена все проти робітництва обох розсварюваних народів. В інтересі робітництва усіх народів лежить як найтісніша міжнародня солідарність.

І в справі цькування польської реакції проти українства повинна заговорити робітнича Кляса Польщі не тільки з нагоди конгресу і не тільки у Варшаві, але і в своїй щоденній боротьбі і на місцях. Голос протесту проти національних цькувань польської й української реакції повинна піднести робітнича класа особливо на цих теренах, де ці цькування і шовінізм розпалені до білого. В тій справі повинен заговорити в першу чергу робітничий Львів, Борислав, Дрогобич, Перемишль.

Повертаючи до згаданої резолюції Конгресу слід відмітити, що саме цю резолюцію збула мовчанкою пепесівська партійна преса. Причину цього явища вгадати не трудно. Лідери ППС ніколи не грішили стійкістю супроти „рідної“ реакції.

1937—1938.

На порозі нового року хочемо кількома словами зробити підсумки з попереднього та подати переспективи на будуче.

Загострення внутрішніх відносин і напруження між імперіялістичними державами—ось жерело головніших випадків і подій, у які так багатий був 1937 р. На двох кінцях європейсько-азійського суходолу напруження вже прорвалося і приняло форму війни. Побожні надії реакційних фашистівських прихильників ген. Франка на його скору побіду в Еспанії поки що не сповняються, Генеральні штаби європейських потуг далі випробовують свою зброю у есп. війні. Що за чудесна нагода провирити свої винаходи і пляни, нові роди зброї і нові тактичні ходи перед рішаючою розгрівкою, до котрої усі так горячково пригтовляються. Досвід, що його дала еспанська громадянська війна має величезне значіння для військових спеціалістів і буде ними відповідно використаний.

При помочі Італії і Німеччини ген. Франко заняв Малягу й зліквідував цілий північний фронт. Значнішими побідами, крім Івадаляхари, республіканський уряд не може похвалитися. Остання офензива на Теруель увінчалась успіхом республіканців. Але ані Івадаляхара, ані Теруель не можуть бути рівноважником поразки під Малягою і на північному фронті. Комедія з комітетом неінтервенції скінчилася. Крім поразок на воєнних фронтах еспанський пролетаріят поніс ряд невдач і у внутрішній політиці. Пролетаріят стратив вплив на політику Еспанії. Революції і відрухи в Берселоні, Мадриді, Валенсії, Арагонії були криваво здушені. Розгромлено політичні й професійні організації пролетаріату, знищено робітничу міліцію. Республіканська буржуазія на спілку з комуністичною партією, розгромлюючи робітничі організації, дуже причинилась до побід еспанських фашистів на фронті. Це факт, якого не вдасться нікому змінити, чи замазати. В половині липня 1937 японська експанзія увійшла в фазу війни. Японці заняли великий шмат північного Китаю, Шангай і столицю Нанкін. Покищо всі акції Японії увінчались повним успіхом. Китай розраховує на протягування війни й економічне виснаження Японії. Про напруження у Японії, про загострення економічного положення та скріплення класової боротьби пролетаріату може свідчити терор, який завела буржуазія. Розв'язування робітничих політичних і професійних організацій, арешти провідників японського пролетаріату, спеціальні закони проти страйків — це все показує, яку небезпечну гру зачала японська буржуазія, починаючи війну з Китаєм. Затяжність війни в Китаю може мати для японського імперіялізму наслідки, що їх мала російська буржуазія в 1905 р. Дотеперішні воєнні побіди цієї справи ще не пересуджують. А для міжнародних відносин тихоокеанський вузол може мати ще непередбачені комплікації. Конфлікти Японії з Америкою і Англією поступенно будуть зростати й кріпнути на силі.

Асекурацією Японії на кожний випадок є т. зв. протикомуністичний пакт 25. листопада 1936 р. Японія заключає з Німеччиною договір, якому дає шумну назву „протикомуністичний пакт“. До того по-розуміння офіційально приступає 6. вересня 1937 р. Італія. Пакт має за ціль узгіднення боротьби з комунізмом, але коли судити по цім, як на нього zareагувала світова буржуазна опінія, передовсім Франції, Англії і Америки, то треба ствердити, що має і інші цілі. Тайні військові клявзулі не були подані до публичного відома. А в то, що японська поліція потребує помочі від нім. і італійської проти власних комуністів і що тому спеціально заключено пакт, у це не вірять самі контрагенти цього пакту. Дійсне значіння пакту покажеться, колиб на Далекім Сході в Європі прийшло до воєнної хуртовини. Всі три контрагенти „протикомуністичного пакту“ є вже в воєнній психозі. Японія провадить війну в Китаю, Італія не вкріпилася ще у Абісинії, бере чинну участь

у еспанській війні, Німеччина напружує усі свої сили на зброєння. Внутрішнє положення зовсім не рожеве. Ось кілька чисел з Італії. В 1934 р. пересічний покащик гуртових цін (1928. р = 100) виносив 62, детальніших 71, кошти удержання 77, а в листопаді 1937. відповідні числа виносили 95, 96, 97, при зниженню заробітних платень пересічно на 20%. Про скрутне господарське положення Німеччини можуть свідчити різні закони, які в Німеччині були в часі світової війни. Німеччина вже живе „ерзацами“, бо мусить видавати мільярди на зброєння. Вся господарська і політична діяльність в спрямована й пристосована до війни.

В противагу трикутника Японії—Німеччини—Італії—стоїть фронт „трьох великих демократій“ Англії, Франції і Америки. В передсінках цього фронту тупцює весь час сталінська бюрократія. Англія і Америка зачали величезне зброєння, каже буде закінчене 1939. р., до цього часу будуть старатися уникати воєнних конфліктів, Франція знаходиться перед дуже важкими внутрішніми переминами. Генеральний страйк у грудні в Парижі показує, що французьке робітництво в рішене боронити своїх прав. СРСР був ареною нечуваних у світі й історії подій. В 1937 р. криваву „чистку“ перейшли: партійний апарат, Г.П.У. і армія. Верству, що боролася у Жовтневій Революції знищено. Сталінські термідоріянці замазують і слід по ідеалах Жовтневої Революції. Криза сталінського режиму буде далі поглиблюватися, а розв'язка буде залежати від розвитку подій у Європі. Роль СРСР у міжнародній політиці по різні в армії сильно впала, а в зв'язку з внутрішньою кризою буде далі падати.

Менші держави тяжіють до одного або другого бльоку, задержуючи менше або більше самостійність своєї політики. Фашистський переворот у Бразилії, націоналістично-християнський уряд Гоґи в Румунії скріпив фашистські держави. 1938. рік буде під знаком перегонів у зброєнях та монтовання бльоків, якщо в міжчасі не буде нових ускладнень.

Від Адміністрації.

Це число висилаємо ще деяким адресатам, що звикли брати часописи задармо. Та щоб вони не думали, що наше видавництво буде працювати для дармоїдів, дальшу висилку журналу вкоротимо.

Передплата річно: в краю 2.00 зл., за границею 2.00 дол. ам.

Видає і за редакцію відповідає: Іван Юрків.

Друкарня і виріб печаток Йосифа Мецгера в Самборі.